List 20. **NOVICE** Tečaj XXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 17. maja 1871.

Obseg: Delitev premij za govejo živino. — Potni poduk o Krasu in o pogozdovanji Krasa. (Dalje.) — Peštanska asekuranca. — Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico. (Dalje.) — Vladni predlog o Galiciji. — Primula veris. (Dalje.) — Iz Ruskega. — Govorniške vaje društva „Slovenije". (Konec.) — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Delitev premij za govejo živino.

Iz Črnomlja.

4. dne t. m. so se pri nas delile državne premije takim bikom, kravam in telicam, ki se rabijo za pleme. Že leta 1868. in 1869. so se za dobro živinorejo premije delile, ker je sl. c. k. ministerstvo kmetijstva po zaslišanji c. kr. kmetijske družbe za povzdigo živinoreje nekoliko denarja dovolilo. Naši c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, tako kakor tudi tukajšnji filialni kmetijski družbi, ktere predsednik je visokospoštovani gospod Anton Homač, čegar marljivost in vnetost za kmetijstvo sploh, posebno pa za živinorejo, je posebne hvale vredna, imamo se zahvaliti, da je letos tudi naš okraj ta obče koristna delitev premij zadela. Ta dan je prav živo govoril naš iskreni domoljub gosp. Janez Kolbezen, pooblasten od poslanca c. k. kmetijske družbe v Ljubljani gosp. Schollmajer-a, zbrani množici tako-le:

„Bodite pozdravljeni belokranjski živinorejci! Naša država obstojí iz več delov, namreč iz dežel, mest, trgov in vasi. Vse to skupaj storí celoto, ktero v notranjih in zunanjih zadevah ministerstva, deželne vlade, okrajne gosposke in občine v korist ljudstva zastopajo. Znano je, da ima vsaka dežela svoje glavno mesto, tako šteje tudi naša kranjska dežela Ljubljano svoje glavno mesto. V tem mestu je več koristnih družeb osnovanih, toda med vsemi mislim, da je slavna c. kr. kmetijska družba, ktera je 24. vinotoka 1870. l. 103 leta stara postala, najstareja. Ta družba s svojimi stebri v Ljubljani in s podružnicami po deželi previdevši, da je živinoreja na jako nizki stopinji, je do visoke vlade toliko časa trkala, da je ona darila za izvrstne živinorejce razpisati blagovolila. Tej kmetijski družbi in visoki vladi se imamo tedaj zahvaliti, da se nas je danes tukaj toliko zbralo. Samo ob sebi se razumeva, da vsi ne moremo obdarjeni biti; tolažiti se vendar le moremo, da danes neobdarjeni smemo drugi pot daril pričakovati, kajti omenjena družba dela neutrudljivo, kar nam dopis iz 17. lista „Novic" pod imenom: „iz odbora kmetijske družbe" jasno dokazuje.*) Iz vsega tega vidite, dragi moji! kaj vas še daril čaka. Pa ne le denar in čast, ktero doseže podarjeni, ampak splošna korist živinoreje, vzlasti pa gnoj, kterega tako neobhodno potrebujemo, naj nas k temu spodbuja. Ali žalibog! vendar-le omeniti moram, da ravno pri nas kmetovalci ne znajo z gnojem prav ravnati, ker si večidel najboljši gnoj po vodi splavati pusté. Toraj le na delo! ker sv. Pavel pravi: „brez dela ni jela". Poprimite se, in presvedočeni bodite, da se Vam bo Vaš trud plačal, ako danes ne, pa jutri". Konečno Vam pa naznanim, kteri živinorejei so bili tukaj letos obdarjeni.*)

Povedati pa tudi moram, da je zdaj ljudstvo tako veselje do živinoreje dobilo, da celó od daljnih krajev ljudjé od tistega dne sem vsaki dan k tukajšnjemu od c. kr. kmetijske družbe poslanemu biku krave gonijo. Ker je ta naredba v korist vsemu ljudstvu, toraj izrečem ministerstvu kmetijstva, slavni c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, kakor tudi marljivi podružnici belokranjski, očitno hvalo. J.....c.

*) Pri tej priliki se je ta dopis bral. Pis.

*) Vse gospodarje, ki so bili s premijami obdarovani ali pohvaljeni, naznanjajo „Novice" po dokončanih vseh delitvah. Vred.

Potni poduk
o Krasu in o pogozdovanji Krasa.

Spisal za domorodce notranjske Ljudevit Dimic, c. kr. nadgozdnar in gozdni poročevalec, ud centralnega odbora kmetijske družbe.

(Dalje.)

Naloga Kras popolnoma obdelati, popolnoma rodovitnega storiti, je velikanska.

Sedanji zarod ne bode doživel splošne spolnitve te naloge. Moč posamesnih osob notranjskih sosesk in deželnega zaklada ni zadostna, da bi to delo sama izvršila.

Koga bodemo toraj na pomoč poklicali?

Odgovor: Državo, celo cesarstvo. Država je naši kmetijski družbi že marsiktero denarno pomoč iz državnega zaklada podarila, na primer: za povzdigo živinoreje, sadjereje, sviloreje itd.

Ni li še veča potreba, nam tako pomoč tudi za pogozdovanje Krasa dovoliti?

Bilo je v jeseni leta 1865., ko se je avstrijsko državno gozdarsko društvo z blizo 40timi udi na Krasu zbralo z namenom, da pogozdovanje Krasa v pretres vzame. Bilo je pri tej skupščini mnogo izvrstnih gozdarjev cesarstva, tudi naša kmetijska družba je bila zastopana po zvedenih udih. Pri tej skupščini, ktera je zborovala v Trstu, je bil tudi sledeči nasvet soglasno sprejet: „Skupščina naj izreče, da pogozdovanje Krasa ni samo važna reč za dotične dežele (za Kranjsko in Primorsko), temuč tudi za celo cesarstvo, da je tedaj dolžnost državina, vsako posamesno dotično deželo iz državnega zaklada podpirati".

Vlada je, kakor se kaže, to tudi sprevidela; v zadnjem državnem proračunu se je za pogozdovanje

Krasa iz zaklada nemško-slovenske državne polovice blizo 20.000 gold. dovolilo.

Podvizajmo se toraj take pomoči tudi za Notranjsko izprositi, kajti nam gré ista pravica kakor Primorskemu. Kmetijska družba se bo pri ministerstvu poljedelstva srčno rada za to potegnila, in vspeh ne bode izostal.

Vsega pa vendar tudi državi ni mogoče storiti, srenje in posestniki si morajo tudi sami sebi pomagati.

Kaj pa morejo Krašovci sami storiti?

Prvič Vam posebno nasvetujem: varujte, kar se dá, sedanji stoječi gozd, ne razširjujte še dalje golega Krasa! Gozd zahteva še bolj varno obravnavanje kot polje, kajti gozd ne priraste tako hitro, kakor žito ali konoplja. Gozd, kterega so oče sejali ali posadili, bode malokdaj sin, večidel še le vnuk vžival. Gozdnemu gospodarju je posebno treba dan za dnevom na prihodnost misliti, kajti ne samo sedanji zárod potrebuje gozda, naslednikom našim bo še morebiti bolj neogibno potreben. Bog je vstvaril gozd za vse čase; greh je tedaj ž njim tako ravnati, da se ne dá potem več naravno (to je, sam po svoji moči) omladiti.

Drugič je na Krasu neobhodna potreba to, da se golosek popolnoma popustí; gozd se mora tedaj le na tak način povžiti, da se vsako leto le sèm ter tjè, gledé na prirastek, toliko dreves izseka, kar more lesá na leto prirasti. Mlada drevesa zahtevajo pristrešja starejih; škodljivo je toraj jim to zavetje prezgodaj odvzeti.

Ako se je pa le kakov gozd golo posekal, se ne sme pasti po goličavi, kajti živina, ako je še kaj mladega, nizkega prirastka, pomuli popke, mladike in mlado perje; — posebno tako delajo ovcé in kozé.

Tudi nastilja se hosti ne sme pomladi polasati, vsaj na istem kraji ne vsako leto, ampak le vsako tretje leto, kajti odpadek listja, semena, majhnih vej itd. je za gozd ravno isto, kar je gnoj za polje. Brez gnoja se pa malo pridela; to vsak izmed Vas vé.

Kakor hitro se bo gozd po Krasu nekoliko zaredil, videli boste, da Vam bo več koristil nego paša, ktera gozd zatira.

Le pomislite, dragi domorodci, kolikor več bo sedanji zárod gozde izsekaval, toliko revnejši bode prihodnji zarod — sinovi in vnuki vaši. —

Vsak priden gospodar pa vendar tudi nekoliko za naslednike skrbí, zakaj želja in trud vsacega izmed nas, vsacega vrlega domoljuba mora biti in naj bo: sodelovati za duševno in gospodarsko povzdigo naroda našega.

Kakošna pa, dragi bralci, bo postala notranjska dežela, kranjska domovina vsa, ako boste gozd, kakor ste jeli, temveč pokončevali? — Puščavo, ki ne bo mogla več rediti vaših sinov, bodo oni mogli zapustiti, in iskati si pustega kruha na tujem! — Živina tedaj po mladih gozdih ne samo travo in mladike dreves požre, ampak tudi živež naslednikom.

Gozd je ravno tako kapital, kakor je denar. Noben umen gospodar se ne bo kapitala samega lotil, ako ga ne vžuga huda potreba; porabil ne bode več, kakor odstotke (čimž ali fit), še te bode včasih, ako si more brez njih pomagati, h kapitalu položil.

Tako naj se tudi ravná z gozdom; le letni prirastek naj se porabi. Kdor pa vendar napravi golosek, naj ga zopet zaredí z lesom.

Les je od leta do leta draži, veči del je boljše više cene pričakovati. Poprej se je na primer bukva le za drva prodajala, dandanes se ona lahko prodá, kakor za les za visoko ceno, in tudi bukva bode še od leta do leta draža, zakaj hrastov in mecesnov zmanjkuje po Avstrijskem, in bukva se zdaj vže obširno rabi za švelarje. Brez lesenega podzidanja nobena železna cesta obstati ne more, železnih cest pa bo kmalu, kakor stez po hosti; tedaj tudi les se draží. Okoliščine so res take, da sila kmeta večkrat neogibno primora, gozd hitro v denar spraviti.

Za take naključbe bi bilo dobro, ako bi se tudi na Kranjskem priprava ustanovila, ktera bi kmetom na kmetijo posebno pa na gozd — ako še ni zadolžen ali posekan — na vsako prošnjo hitro in prav po ceni denar na posodo dajala. Take naprave se zovejo kmetijske založnice ali kreditne naprave (banke).

Pomenite se o tem med saboj in s svojimi deželnimi poslanci. (Dal. prih.)

Zavarovalnice.

Peštanska asekuranca.

Iz letnega poročila Peštanske asekurance za leto 1870., ki je glavno agencijo za Kranjsko izročilo znanemu rodoljubu našemu gosp. Franju Drenik-u v Ljubljani, je razvidno, da se krepko razvija ta asekuranca. V 6 letih si je ta zavarovalnica pridobila toliko zaupanja, da so znašali lansko leto njeni dohodki 3 milijone in 284.645 gold. Sedajno društveno premoženje je razun omenjenih dohodkov glavnega in pristranskega kapitala 4 milijone in 192.726 gold.

V teh 6 letih je plačalo odškodovanja 5 milijonov in 332.498 gold. — Kolika dobrota so posestnikom zavarovalne družbe, to sijajno dokazuje ravno navedeno ogromno število odškodnine; kajti s 5 milijoni in 332.498 gold. se je gotovo marsiktera nesreča poravnala, in brez dvombe je, da ima zdaj mnogo pogorelcev čednejša poslopja nego poprej, ki bi bili sicer siljeni, ako niso zavarovani, beraško palico poprijeti. Kdor tega ne sprevidi in pogorí, prav se mu godí, ako ga tepe nadloga!

Podučne stvarí.

Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico.

Spisal Ivan Nep. Boštjančić.

(Dalje.)

§. 8. Izguba imenovane vrste pojmenov bi se še dala pretrpeti, ko bi ne imela ožega vpliva na omiko srcá.

Gluhoném ne sliši veselega odmeva, s kterim nam dušo napaja tisoč in tisoč nedolžnih poljskih in gozdnih prebivalcev, s kterim nam — enako vbrani pesmi — vlija krasota natore v najglobokejšo globočino naših osrčij. On vidi curek bistrega studenca, pa ne sliši vabljivega curljenja, prijazno šumenje potoka in drevesnega perja, tuljenje vetrov, strašen grom in strele pok itd. ne deró do duše njegove, ne ganejo mu srca. On vidi ptico sè široko odprtim kljunom gnjezdo obletavati, pa duša njegova ne čuti ganljive tuge, s kojo uboga živalica toži izgubo drazih jej mladičev; vidi, kako se zvija in krči neusmiljeno tepena žival, a glas trpljenja, ki uide ustom njenim, ne gane mu srca. On ne sliši glasú ljubeče matere; kedar se veselimo, ga zastonj vabimo k soveselju, zastonj k žalosti, kedar nam tuge teró srce. Sicer imenujemo s pravico obraz človeški zrcalo njegove duše, in gluhonem bere še več ž njega, kakor mi, pa vkljub vsemu, kar srcé vzbudi in gane v veselji in žalosti, krepkejše in ginljiviše izrazimo z glasom. Moč petja in glasbe poslednjič, neposrednjega govora k duši, pozná vsak izmed nas iz lastne

skušnje, samo gluhonem ne more je poznati. Tedaj vidimo, da zapira pomanjkanje sluha duši človeški pot, po kterej zajema toliko omikajočih čutenj. Surovost, neusmiljenost, samoljubnost, navadne lastnosti značaja neomikanega gluhonema, imajo navadno v tem svoj izvir.

§. 9. V posestvu druzih čutov, sprejme gluhonem človek iste predočbe, kakor polnočutni. Izguba sluha je prav za prav vzrok, da se drugi čuti pri gluhonemu nadnavadno izobrazijo. Kakor izobražuje slepec zaradi pomanjkanja očesa tem bolj sluh in tip, tako vadi gluhonem posebno delavnost očesa. Od tega pride, da gluhonem marsikaj vidi, kar polnočutnemu uide, in vse, kar v oči šine: barvo, podobo, raztegnjenost, prostorne razmere, djanja in stan, izraz obraza — s prečudno natanjčnostjo, živostjo in gotovostjo razume, obdrží in ponoví. To ni, da ima boljše okó od nas, temoč edino vsled veče očesne vaje zastran izgube slišal. V pisanji in risanji so gluhonemi skoz in skoz ročni; podobe jih posebno veselé, in s pomočjó podob jih prav lahko podučujemo; tudi hitrosti, kojo zadobé v branji z ustnic, smemo tukaj omeniti. (Dal. prih.)

Politične stvari.

Vladni predlog o Galiciji.

Največa nesreča v Avstriji je ta, da se je pozabilo, kako je sčasoma postala Avstrija, in da zdaj kopica nemških, zlasti nemško-pemskih širokoustnikov misli, da, kakor je pred letom 1848. absolutizem iz Dunaja vladal vse dežele (provincije) avstrijske, zdaj ima cislajtanski centralizem vladati vse dežele.

To je velika zmota, to je ona velika krivica, ktera zatajuje zgodovino avstrijskih dežel, pragmatično sankcijo, diplomo oktobersko. In ker judom na Dunaji in Nemcem na Pemskem in Štajarskem se še Schmerlingov patent napačen zdi zato, ker deželnim zborom daje pravico, poslance voliti v državni zbor, zato dela ona klika na to, da bi se vpeljale direktne volitve, to je, da bi se deželnim zborom vzela pravica volitve poslancev, in da bi državni zbor bil skupščina, ki ne pozná deželnih zastopnikov, ampak vidi le poslance, ki zastopajo sami sebe.

Da pa se ne zatajuje še dalje zgodovina avstrijskih dežel, pragmatična sankcija in nepreklicljiva oktoberska diploma, treba je, da zdaj — in že bode kmalu bíla ura dvanajst! — vsi poslanci poštenega avstrijskega srca direktnim volitvam nasproti odločno zahtevajo avtonomijo (samoupravo) dežel, to je, da se z adreso obrnejo do Njegovega Veličanstva in opiraje se na zgodovino avstrijsko ga prosijo, da z deželnimi zbori poravná, kar so zgrešili državni zbori vseh let, ki so dosti očitno pokazali, da ne morejo prinesti mirú in sprave med mnogonarodne dele države naše. Dogodbe od leta 1848. do danes pričajo to! Rekli smo, da ne morejo prinesti mirú in sprave, kajti avstrijske dežele in narodi so različni, imajo lastne navade in potrebe, se ne dajo po enem kopitu vladati, in celó po tistem kopitu ne, ki ga oni rod zapovedovati hoče, ki „Mesija še dandanes pričakuje“.

Kako da po vsem tem Galicija pride do izjeme od vseh druzih dežel, to je zastavica, ki je nihče uganiti ne more, ki pozná zgodovino, kako je Galicija prišla k Avstriji. Ali je bilo prav ali ne, da so Poljsko kraljestvo razdelili na 3 kose, in je Rus vzel en kos, Prus en kos in Avstrija en kos, v to se ne spuščamo s pričujočim prevdarjanjem. S silo orožja je prišla Galicija k Avstriji in po pravilih ljudskega prava je morala se podvreči tisti politični vredbi, ki jo je ukazal novi vladar. Ko ste nemška in ogerska dežela po smrti skupnega kralja Ludovika prostovoljno prišli pod habsburško dinastijo, jima je moral Ferdinand I. priseči na njune ustave, ki se morejo predrugačiti le s pritrjenjem njunih postavnih zastopnikov, to je, njunih deželnih zborov. V Galiciji to ni mogoče, in že zato ne, ker ta dežela, sama po sebi en kos veče države, nima deželnih zastopnikov v smislu pemske in ogerske dežele. Pemska dežela ima pravico zahtevati svoje pravo, Galicija more prositi le koncesij; pemska noče od dunajskega zbora nič, ker jej nič darovati ne more, gališka pa se zmirom suče okoli dunajskega zbora, nadjaje se, da jej Nemci „milostljivo“ darujejo posebne pravice in da potem oni v zvezi z Nemci postave diktirajo vsem drugim deželam, razen Ogerske, ki se je izpulila iz oblasti nemške, čeravno jo je dolgo Schmerlingova vlada trdo priklenjeno držala.

Mi Galiciji privoščimo obširno avtonomijo, in sicer tisto avtonomijo, kakor vsem drugim deželam v habsburški monarhiji, al protestovati moramo zoper to, da se Galiciji le za drobtino več dá kakor vsaki drugi deželi. Zato morajo naši poslanci odločno zoper gališke privilegije se vstopiti, kajti čas privilegij je pri kraji, kar denarni in krvini davek vse dežele enako odrajtujejo. — Zakaj neki pa so dosihmal Nemci toliko srca imeli za Poljake, da jim je štajarski Rechbauer že davno hotel posebno pogačo peči? Vzrok te srčne ljubezni vé ves svét: Poljaki se ne vêdejo za Slovane; oni so le Poljaci in druzega ne, in kakor Nemci hočejo gospodovati drugim narodom, tako Poljaci v lastni deželi gospodujejo Rusinom. V vse to so tako zagrizeni, da tudi pravični dr. Smolka ne more predreti s poštenimi svojimi namerami.

Mitologične preiskave.

Primula veris.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Dalje.)

Drugo imé, ktero ima trobentica, se glasi: brkončica, toraj po: brkoncu. Brkonec je mogel biti nekdaj nekakošen bog. Sicer so se bogovi groma in letnega močnega solnca predstavljali z brki, in v Vedah stojí, da Indra svojo brado strese, kedar dež polije, in nordiški Thôrr se veli: Raudskeggjadr, rdečobradat mož, vendar Brkon, Berkonec še dopušča drugo razlago. Korenika sansk. bhrâç, bhrêç pomenja: lucere, splendere, litovsk. breksti, iz te je po izmeni glasnika r z glasnikom l česk. blk fulgor, srbski buknuti, excandescere, auflodern, buklanje ardor, buknja, ogenj, buktjeti, lodern, bukara, ogenj, okoli kterega se zbirajo dekleta v Srijemu. Trobentica sè svojimi synonimi: Jagolnica, Ragušica, Berkončica bi nam bila tedaj ohranila trojico imen mitičnih Jagola-Jagolnika, Raguša in Brkonca, in ta so nosila ali božanstva bliska ali pa solnca. Imena osebna staroslovanska: Jaga, Jagailo, Jagla, Jaglika, Jagič, Jagolče, Jaguša, dalje še živih rodbin v celjski okolici: Jagolnjak, dalje: Raguilo, Ragor, Ragoršek, Regoršek v celjskem okrožji, Brkon, Brkonec tudi v tem okolišču, so toraj še žive priče za bitje takošnih nekdanjih mitičnih bitij.

Grimm in drugi so iz imen rastlin, cvetic in dreves odkrili marsiktero starogermansko mitično podobo, tudi še v slovenskih imenih rastlin pozvanjajo stara božan-

stva, postavim: Homuljica, Donnerkraut, homan, Eisenhuth po bogu Hamon, Homen, Gomen, Perunika po Perunu, Ognjec (croccus) po Ognji, Grombaba, babja dušica = češki Hřimbaba = Grm-Grombaba (ni „rimska baba“, kakor je nekdo tolmačil), Visibaba (galanthus nivalis, zvonček) po Babi.

Nemec imenuje: primula veris „Schlüsselblume“, in med Nemci vlada poverje, da se s to cvetlico odpró vrata pečine ali gore, v kteri je zlato zaklenjeno. Že Grimm in obširniše Kuhn sta dokazala, da pod v gori zakritim zlatom se ima razumevati zimsko v meglovji zaklenjeno solnce ali pa blisk.*)

Solnce in blisk pa odpre mladoletje, in prvi glasnik mladoletja trobentica je dobil imé: „Schlüsselblume“, ključarica, odkleparica v oblačne pečine in gore zakritega solnca in bliska v meglovji in oblakih. Ključ v slovanskih narodnih pesmah se večkrat omenja. On je simbol oblasti, v zimi ga ima boginja smrti,**) speče zemlje: Smrtnica, Marena, Morana, kar reče moravska narodna pesem:

Smrtolenko — Smrtola!
Kam s' kliče děla? —
Dala sem jih, dala —
Svatemu Janu,
Aby otevřil (otvoril),
Do nebe branu (vrata)
Dala sem, jih dala
Svatemu Jiři
Da bi otevřel
Do nebe dveři! itd. (Sušil, narod. pesme 678).

Sveti Jurij in sveti Jan sta zasedla božanstvo mladoletnega solnca, ona dobita ključe, odpreta vrata do nebes, to je, jaro solnce razpodí zimsko meglovje, ktero jasno nebo zakriva. Na sekovskih kamenih izobražena podoba noseča ključ na rami utegne predstavljati takošno solnčno božanstvo.

Litovci imenujejo trobentico: gailu bikses, petelinove hlače, Hahnenhosen. Petelin je solnčen simbol, utegne toraj tudi litovsko poznamenovanje kakošno mitologično podlago imeti, ker podoba trobentice ne kaže nikakošne priličnosti s hlačami.

Ker v ragušici spozná Kuhn simbol bliska, zato je utegnil ruski Erg, Rgl' = ἄργυρος biti bog bliska, in priimek Peruna. Rgl' je iz Argel, kakor slov. rja iz arja (rdja—ardja). V staroindijskem mithu je Ardžuna, der Lichthelle, priimek Indrov, in je iz one korenike, iz ktere Homerov pridevek gromskega kija: ἀργής. Ar, r pa se stopnuje v ru, primeri: ardeči, rdeči in rudeči, in tako tudi iz arg, rg dobimo: rug, in iz Argovit Rgovit — Rugovit, primeri še sansk. árgha, pretium, iz korenike árgh, petium habere, dignum esse, in cerkvenoslov. ruga, salarium, staroruski: ruga, ružiti, salarium pendere. Metatezo glasnika r tudi najdemo v sanskritu, in priča nam je beseda radžatam, argentum = ardžatam. Slovenska osebna imena Argol, Argolič = Rgol se imajo tudi iz korenike: arg-rg izpeljevati.

Ergel, Rgl, Raguš, Rugevit se toraj v pomenu vjema z vedskim: Ardžuna, in litavskim kyklopom: Arges. Naj še omenim, da je jagned v grškem mitu simbol oblačnega dreva (Wolkenbaum, Wetterbaum) in poznamenovanje je utegnilo postati po bliščjem oblaku, ktero je jagned (агнадъ in іагнадъ) simbolizoval, vendar tudi po trepeti listja, ker korenika ag — adž znači majanje, gibanje itd.

(Dalje prihodnjič.)

*) Kuhn (Zeitschrift für deutsche Mythologie, III, 387. 384) vidi v trobentici simbol bliska.

**) V grškem mitu ima Pallas Athene ključ do Zeusove hiše, kjer so bliski skriti.

Ozir po svetu.

Iz Ruskega.

Iz Petrograda 18/30. aprila. —η—

Včeraj je bil Petrograd spet razsvitljen. — Spet? Da. Popisoval Vam nisem še nobenkrat, kako Petrograd razsvitljujejo, in tudi zdaj to stvar samo mimogredé omenim, ali vendar je ni mogoče tudi tako drugače omenjati, kakor v provodu sè „spet“. Rusi imajo namreč toliko cerkvenih in narodnih svetnikov, polubogov in bogov, da iz razsvitljevanja svojih gorodov skoraj ne pridejo. Po mogočnosti „slavimago“ je tudi slavljenje različno. Na čast kaki Tetidi razsvitlé samo trotuar z lampicami večidel rumenega cveta; Feb zahteva vže mnogo zvezd, vsaj po glavnih ulicah, ki jih nasadé na stebre plinovih svetilnic; Jupiter tonans se raduje nad gromom in bliskom, če ne nebeškim, pa vsaj bengaljskim.

Včeraj je bil cesarjev god. Sè streh in iz okenj so vže zjutra vihrale zastave. Pred zimnim dvorom na Njevi stojí menda 21 ladij. Ob eni po poludne, ko je cesarja pozdravljal diplomatičeski kor, so gromeli s trdnjave in z ladij kanoni. Zvečer se je razlil po mestu plinov svit. Pogledal sem na dvorcov breg: Njeva in breg vse svitlo, kakor o poldne, vse polno naroda, na suhem in po čolnih, na ladijah vojaška godba — obrnem se proti admiraliteti: tu spet vojaška godba — odpravim se v Vélike morske ulice: tri godbe zaporedoma. Kaj mora še le na Njevskem biti? si mislim ter se tje napotim: Tukaj — nu — vsakdanjega šuma in ropota ni bilo, vse diližanse so odpravili v postranske ulice, redi ekipaž so se pomikali, kakor kedar mrliča spremljajo, vendar take spomine je dušila gnječa, kakoršne na ulicah še nikjer nisem videl, vseobšče veselje, smeh, godba, pa klici policajev: „stupajte, gospoda, stupajte! stoj, izvoščik! Beregiles!“ — Kakih 200 korakov daleč so me rusi prenesli (vsaj spominjam se ne dobro, da bi bil pod nogami tlak čutil), in ker so me ravno pred Dominikovo kavarno na krilco (stopnice) posadili, stopil sem va-njo ter pri oknu počakal 12. ure, dokler se ni narod toliko razošel, da je bilo mogoče iti na ostrov spat. Posebnega o petrograškem razsvitljevanji Vam tedaj ne vem nič povedati, razun to, da se vrši po ruski. — Po ruski je vse ali tako malenkasto, da skoraj ne zasluži spomina, ali pa v tako ogromnih razmerah, da ni lahko dostojno popisati; celó priroda je v Petrogradu taka: sredi brezkončne zime malenki dan, komaj 5 ur dobrega svita, v kratkem poletji pa skoraj nič noči, zdaj proti koncu aprila, se na severovostoku vže ob dveh po polunoči zarja prikaže. Greki in židje v Odesi so menda mislili, da se morajo letos tudi tam na jugu po tem severnemu pravilu ravnati: ali nič, razun malo se popraskati, kar za kratek čas večkrat storé, ali pa kaj, da bo kaj. Izvolili si so za letošnjo véliko noč poslednje in razbijali po mestu 4 dni zaporedoma. Kako je bilo kaj tacega mogoče, se Vam v Avstriji gotovo čudno zdi — meni bi se tudi, ko bi bil tam, kjer človek o Rusiji skoraj druzega ne udobi čitati, kakor o policajih, komunizmu itd.; ko pa človek sem pride, se kmalu prepriča, koliko laži je domá čital. Tukajšnji listi so pripovedovali, da polk kozakov, ki je čez zimo v Odesi stal, je bil ravno pred véliko nočjo v drugo mesto prestavljen, nov pa še ni bil tje dospel. Tako je prišlo, da je bilo ravno za praznike v Odesi, mesto z več kot 100.000 stanovalci, samo okoli petdeset

mož mestnih policajev in državnih žandarmov. Tukajšnji in moskovski listi so prinašali o tem strašne dopise, iz kterih je bilo skoraj posneti, da je židovski oddel Odese razdjan, kakor Jeruzalem. Vsi štirje v Odesi izhajajoči ruski žurnali pa so stvar drugače opisali. Iz njih je vidno, da se je praskanje pred grško cerkvijo začelo in da so bili véliko nedeljo Grki tepeni. To jih je še bolj razkačilo in pobijanje oken se je prav za prav v pondeljek začelo Pri tej priložnosti si je marsikdo žep napolnil in pleča ogrnil. Pa kakor „Novorosijskij Telegraf“ pravi, oknopobijalci so take uzmoviče ravno tako podili kakor žide. Vse škode da je neki blizo milijona rubljev. Judovski rabin se je v svojem in v imenu svojih sovercev javno v žurnalih zahvalil odeškemu škofu in sploh duhovenstvu, ki je mnogo pripomoglo razsajajoče Greke pomiriti. Med drugim on pravi, da zgodovina ne vé, da bi bilo kedaj rusko ljudstvo jude surovo napadalo. Za to se imajo judje zahvaliti, kakor značaju ruskega naroda, tako posebno ruskemu duhovenstvu, ktero je med tem, ko so pri drugih narodih državni inkvizitorji versko neterpimost učili, svoj narod vselej, po zgledu nekterih modrih papežev in drugih škofov, napeljevalo v vsakem človeku versko prepričanost, kot neoskrunljiv osvetinjo spoštovati. Vendar omenjeni rabin ne pripisuje odeških nepokojev samo verski neterpimosti Grekov, ampak tudi njihovi trgovski nevošljivosti.

(Dalje prihodnjič.)

Govorniške vaje društva „Slovenije“.

(Konec.)

O slovenskem časnikarstvu je na dalje govoril dr. Razlag:

Naj mi bode dovoljeno govoriti o 3. točki namreč: ali nam je že sedaj treba političnega dnevnika?

To vprašanje se je že večkrat po časnikih in društvih pretresovalo in potrebno se mi zdi, je bolj na tanko pregledati. Dokler se mora od vsakega lista en krajcar koleka in ravno toliko poštnine odrajtovati, bi že te pristojbine na leto, izvzemši nedelje in praznike, znašale 6 gold. To je davek na dušne proizvode, ki bi se moral povsod odpraviti, ker je škodljivo obdačevati našim deželam toliko potrebni dušni razvoj, in gotovo se vjemajo z nami mišljenja vseh narodov, naj se ta zadržek brž ko brž odpravi. Morebiti bi se tudi smelo govoriti o odpravi poštnine za časnike, ker poštna naprava ima le nalogo posredovati promet in pri tem le dotične stroške zahtevati, sedaj pa vidimo, da še vsako leto državnim blagajnicam precej zdaten presežek dohodkov oddaja. Gledé na dušne proizvode, kterih še v našem cesarstvu ne bode tako kmalu preveč, bi se tedaj poštnina imela precej znižati, ako ne bi se za časnike popolnoma odpraviti mogla. Razun teh 6 gold. na leto še je potrebno za dnevnik 12 do 14 gold., list pa pride po takem na 20 gold. vsako leto; to pa je naročnina, ktero bi le majhno število prejemnikov plačevalo, toraj se časnik materijalno ne bi mogel zdržavati. — Pri nas pa je tudi misliti na dušno zvezo med prostim ljudstvom in njegovimi izobraženimi členi, in skupno delovanje je vedno koristno, toraj tudi politični časniki morajo biti za vse stanove, da se ohrani in vedno bolj okrepi tista srečna vzajemnost mišljenja in delovanja celega naroda, ktero sedaj nahajamo v slovenskem narodiču. Prosti ljudje pa nimajo časa, vsaki dan celih tiskanih pol prebirati, izobraženi pa še vrh tega morajo druge dnevnike pregledavati, da so vedno pripravljeni na dušno borbo. — Dnevniku sta tudi potrebna vsaj dva vrednika, ker samo eden bi v kratkem opešal, ako za potrebno spoznamo, da so vsi sestavki globoko premišljeni, ker ne razpravljamo in ne boljšamo samo obstoječih dobrih razmer, temuč imamo pogostem skrbeti za nove ustroje, ki zahtevajo resno premišljevanje. Naše razmere pa še niso ugodne za časnike, kakor so pražki ali dunajski dnevniki, toraj moramo zadovoljiti se z manjšimi listi, ako ob enem skrbimo, da so tehtni na vse strani. Ne bom Vam razkladal zgodovine „Slovenskega Naroda“, kterega čisto rodoljubje zdržava, vsaj je vsakemu znano, da ne leží na premehki postelji; toraj se meni v vsakem obziru koristno in zadostno dozdeva, ako še ta časnik za naprej izhaja po 3- ali 4krat na teden in ako ga vsestransko podpiramo dušno in materialno, bode več koristil, kakor dnevnik, ki bi manj med narod hodil, ker so mestjani in žlahtniki pozabili na svoj rod in se le radi šopirijo s tujstvom, ktero podvezuje vsako žilo slovenskega živobitja v lastni naši domovini. Akoravno priznavamo koristnost „Slov. Naroda“ na meji slovenstva in smo gotovo vsi hvaležni žrtvam iskrenih rodoljubov, ki ga častno zdržavajo, vendar si ne morem kaj še enkrat javno izreči, da bi ta list moral v našem naravskem središču — v Ljubljani — izhajati in budni narod z združenimi močmi podpirati v njegovi težavni borbi za boljšo prihodnost.

Konečno naj Vam, čestita gospoda, še razložim svoje misli o 4. točki današnjega predmeta: ali bi nam koristen bil časnik v nemškem jeziku? — Gledé na dosedanje razmere naših narodnih, srednjih in celó viših učilišč, toraj gledé na mladost našega narodnega zavedanja in na potrebnost, da tudi drugi sosedni narodi zvejo naše želje in naše žulje neposrednje, ne pa le po slabih in dostikrat celó zlovoljnih prestavah, bi jaz na stavljeno prašanje odgovoril pritrdivno. Znano nam je sicer, da si tudi merodajni krogi dajajo prestavljati nektere sostavke naših časnikov, vendar nas skušnja učí, da to že mora kaj kosmatega biti, in vendar je želeti, da vlada pozná ves razvoj narodnega gibanja, ne pa samo nektere iz zveze pretrgane črtice, v kterih se morebiti išče le nevarnost za pisatelja ali vrednika. — Na dalje imamo nekoliko število mlačnih in omahljivih, a tudi po sovražnih časnikih zapeljanih rojakov, kterim bi potreben bil poduk o naših pravih razmerah, tem bi gotovo dobro došel list v nemškem jeziku, kteri bi razpravljal tudi obrtnijske, kupčijske in sploh narodnogospodarske zadeve, ki bi podučeval o političnih razmerah in umno pobijal nasprotno natolcevanje in tak tednik, v nemškem jeziku pisan, bi utegnil zdatno koristiti. Nam je treba napredka v vsaki stroki človeškega delovanja, temu pa bode sledila prava svoboda, sreča in blagostanje predolgo zanemarjenega slovenskega naroda, kteri prebiva v lepih pokrajinah do bregov jadranskega morja in za kterimi so rodovitne dežele drugih južnih bratov in sodržavljanov.

Predno se končá razgovor naš o slovenskem časnikarstvu, si pridržujem besedo, da Vam, čestita gospôda, še povem, ako so me nasprotna mnenja drugih društvenikov za njihove nazore pridobila, ker si nikakor ne pripisujem nezmotljivosti gledé na naš položaj, temveč bom rad poslušal vsako z razlogi podprto nasprotno mnenje. —

Predsednik dr. Jan. Bleiweis preloží potem daljše razgovarjanje na prihodnji shod, ker je že skoro 10. ura zvečer, in tako pričakujemo na binkoštno soboto prav zanimivo nadaljevanje, kterega naj se vdeleži obilno število društvenikov in čitalničarjev.

Dopisi.

Iz Gorice 11. maja. —l— Strast! Kaj je strast? Nočem pripraviti v zadrego „Sočinih“ modroslovcev z brezozirnim zahtevanjem, da naj mi določijo, kaj je „strast“; saj vem, da jim že druge, veliko ložje reči težave prizadevajo. Pa ne, da bi kak premetenec mislil na slovniško pravopisje, ali na znani učenjaški shod v ogelni hiši v ulici „della Croce“. Strast je — naj povem to jaz sam po domače — ona čista ljubeznjivost, s ktero nekteri pisatelji časnika „Soče“ meni očitajo vse, s čemur se oni sami odlikujejo. — Moja navada ni, pisati za ljudí, ki ne znajo čitati, in tudi ne za take, kteri hudobne, ali Bog si ga vedi, kakošne namene, ki jih sami imajo, drugim podkladajo. Meni je namera, goriške zadeve opisovati, kakor so, ne gledé na to, ali je, kar pišem, komu po volji, ali ne. Nič mi toraj ni mar, kaj našega polit. društva organ ali kdor si bodi o mojih dopisih misli. Tudi v polemiko se ne morem spuščati z nikomur. Da sem pa danes vendar zopet za pero prijel, prihaja od tod, ker bi rad — in iz dobrega namena — omenjenim prijatlom mrenico z oči potegnil, da spregledajo, kako nespodobno oni po zraku mahajo in namesti konja sedlo tolčejo. Tudi naj bi čitatelji „Novic“ videli, kakošni so možje, kteri njihovega dopisnika laži dolžé. — „Sebičnost“ in „častílakomnost“ — od nju nočejo nič slišati! Kogar je moja opazba zadevala, je, kar sem rekel. Niste se li ustili, da dr. Tonkli-ja morate „poteptati, naj stane, kar hoče“? Je šlo tu za osebnost in puhlo čast? — Vseh starih odbornikov nisem jaz grajal (zarad „nepripravnosti“ itd.), ampak samo tiste, pri kterih so se občni reči na škodo napake javno pokazale. Oni gospodje pa, ki imajo $^1/_2$—2 ur hoda do mesta, in ki na to okolnost dokaz svoje domoljubnosti in žrtvovavnosti opirajo, naj le molčé; njim se nič ne očita — oni so le — kar so; zato tudi ne vedó, ali, kje in kako se je za volitev 27/4. agitovalo. Še tega znabiti vsi ne vedó, kaj se je v sobah čitalničnih godilo. Ni li res, da se je v tem, ko je gosp. D-c za spravo delal in kompromise sklepal, po drugi strani v nasprotnem smislu ščuvalo? Niso se mnogih glasi z zvijačo vlovili? Je bila li obravnava redna? Zakaj „ad usum Delphini“ sestavljeno sejno poročilo v „S.“ čez „nektere formalnosti“ in čez „volivno komisijo“ tako naglo leti? Bi se bila komisija volila, da ne bi Vas bil nekdo na to opomnil? Ste mi izpodbili to, kar sem omenil, da je bil namreč zbor javen — tabor — in da niste toraj mogli nazočih udov in volilcev kontrolovati? „Do 66 društvenikov je bilo nazočih“ pravite; zakaj niste števila določili? Potem rešite mi to-le zastavico: „Pri volitvi predsednika je oddanih 62 listkov. S 53 glasi je izvoljen dr. Žigon; dr. Tonkli je dobil 13 glasov“. 53 + 13 je po Adamu Riese-u 66, a ne 62. Komisija, pojasni nam to stvar! Tudi druge številke se zdijo meni čudne. Kdo nam je porok, da niso volili nedruštveniki? Pa za vse to ni meni nič mar in ne bi bil teh reči še omenil ne, ko ne bi se bili gg. „de la Commune“ nad mojim dopisom spotikali in svojih številk po svetu raztrobili v dokaz, da za njimi stoji — 50 kmečkih društvenikov? — a ne, „ljudstvo“! Ljudstvo?! „Wer lacht da?“ Ko bi bilo to mogoče, da bi bil kak kolovodja s petdesetimi nezvedenci politiška stranka, potem nam ne manjka političkih društev na Nanosu, na Krasu in drugod — ovčarjev, namreč — s čedami. — Sicer pa vedite, da meni ne gre niti za društvo „Sočo“ kot tako, niti za stari nje odbor, niti za novi, ampak za našo reč sploh in posebno za pomočke, kako pospeševati jo na Goriškem. Za njo se bom jaz potegoval tudi nad Vašimi sè številkami ovenčanimi glavami, če bo trebalo, in če se mi bo ljubilo. Še nekaj. Omenili ste „Triester Zeitung“, ktera piše, da je v Gorici v kozji rog vgnan „ultramontanizem“. To je prav v Vašem smislu pisano in mnogih se je polastil sum, da dopisi v „Triesterico“ iz Vašega tabora izvirajo. Gotovo je, da ste Vi prvi bili, ki ste začeli med nami razločevati dvoje strank, „liberalno“ in „klerikalno“. Vže o voljenji čitalničnega odbora ste tako govorili in zdaj, ko je šlo za kompromis med Vašo „svojbino“, in nasprotnim elementom v „S.“, povdarjal se je že zopet ta neopravičeni razloček. Tudi sicer vem, da si prizadevate, iz domišljenega klerikalstva za-se novce kovati. Bodi si pa, kakor koli, o tem bo treba enkrat resno besedo spregovoriti. — Če sem tudi ta pot „strastno“ pisal, povejte mi, pa dokažite mi tudi neresničnosti; unikrat mi niste nič faktičnega ovrgli; barvan je bil moj opis (obravnave 27/4.) po vtisih, ki so jih vsi inteligentni družabniki iz zbornice nesli. — Gledé na vse, kar sem razložil, zdi se mi, da imam pravico reči, da ste bili predrzni, ko ste „Novicam“ očitali, da „so postale orožje (orodje?) strastnih ljudí in intrigantov“. Glejte, da Vaš list intrigantom organ ne postane.

V Goriei 12. maja. —x+y— Preteklo nedeljo se je zbrala v deželni hiši večina deželnih poslancev k neuradnemu (?) pogovoru zarad kmetijske šole ali prav za prav zarad 2500 forintov, ki jih hočejo Lahi dati novemu ravnatelju, kterega mislijo poklicati iz Italije. Slovenskih poslancev je prišlo pet skup. Čudom se je čuditi, kako so se naši tako hitro na pot podali — v tak namen. Še čudnejše je, da je eden! v ogromno plačo od 2500 gld. privolil. Raji zaprite šolo za vselej, ko da bi imeli deželi take stroške nakladati za nepraktične poskušnje puhloslavnih tujcev. — „Tabor v Renčah“ je napovedan! O ti nesrečna misel! mora zaklicati vsak, kdor ta sklep in razglas „Sočinega“ odbora bere. Nočem trditi, da po Liaškem tabru ni več treba v goriški okolici taborovati, a to je gotovo, da Renče so najnepripravnejši kraj. Za tabor v goriški okolici so edini prostor Rožice ali vélike Roje. Še je čas, nadjamo se, da „Sočin“ odbor svoj sklep prenaredí. — Prof. Rebec je odpotoval na Rusko.

Iz okolice Tržaške 10. maja. — Kako si sami kvarimo narodno ravnopravnost, priča nam žalibog! nov župan v Rojanu, sicer pošten narodnjak, al v laščino tako zaljubljen, da v pismih jezik tuji rabi, maternega pa — v kot stavi! Zdramite se, oče župan! in čujte opomin, da tako ravnanje je tudi zoper 4. zapoved Božjo! Ni treba, da bi sovražili tuji jezik, al v domačih poslih mora nam domači prvi biti. — Naj „Novicam“ naznanim še drugo čudno novico. V Trstu je zdaj neka ptuja gospá doktorca Regina del Cin, menda Lahinja po rodu, ktera ume hromove, že večletne kruljeve ljudí zdraviti, prav umetno operirati, krive noge ali roke zopet uravnati. Pravijo, da že nekim dvajsetim ljudem je pomagala. Da njena umetnost ni bedarija, temu je priča to, da jej je dovoljeno zdraviti ljudí pod zdravniško kontrolo. Hromi in kruljevi od blizo in daleč vkup vrejo. Zdaj je boje poklicana v Milan. Okoličan.

Iz Železnikov 13. maja. — Mnogokrat smo že pomilovali, da v našem trgu prejšnja leta, ko še niso toliki davki trli ljudstva, se ni napravila toliko potrebna krajna bolnišnica ali pa varovalna hiša za male otroke (Kleinkinderbewahr-Anstalt). Prve bi potrebovali pogostoma, druge pa skoraj še bolj, kar nam pač živo dokazuje naslednja žalostna dogodba. Pretekli pondeljek so šli iz srednjih Železnikov štirje otroci po svojih igrah na bližnje Škovinje. Ker sta dva izmed teh imela ondi svoje sorodnike, kamor so večkrat zahajali,

niso njuni stariši imeli kake posebne skrbi. Ta dan pa so zašli otroci na Škovinske pašnike. Ko pridejo domú, se pri vseh štirih pokažejo znamenja ostrupenja. Gnalo jih je, kakor po domače rečemo, „gori in doli“, in na vprašanje starišev, ali so morebiti kje kaj nenavadnega jedli, so otroci djali: „Strd smo srkali iz belih petelinčkov“.*) Enega fantka je koj v naslednji noči hipoma objela bela žena — smrt; drugim trem je zdravnik sicer prihitel na pomoč, al le dvema z vspehom; tretji otrok pa, okoli 6 let stara deklica, je danes plačalo male kapljice one strupene „strdi“ z življenjem. Naj bi ta žalostinka služila vsem starišem in otroškim varuhom v svarilo! J. Levičnik.

Iz Bohinja 2. maja. J. Ž. — Dosluženi vojak domačega Kuhnovega polka g. Primož Porenta iz Bohinja (Srednje vasí) je zavaroval življenje svoje pri banki „Slaviji“ tako, da se mu izplača po minulih 15 letih konečni delež. Ako bi se pa primerilo, da bi umrl pred dotično dobo, se izplača konečni delež dotičnemu gosp. dekanu v Škofji Loki na korist ustanove za sirote. — To je gotovo lep čin dosluženega vojaka, ki vkljub mnogostranskemu zatiranju, ni pozabil mile svoje domovine in národa.

Iz Vipave 15. maja. (*Glasi slovenske operête*) se bodo prihodnjo nedeljo, to je, 21. dne t. m., razlegali tudi po naši dolini. Mladi vipavski „Sokol“ si je v čitalnični dvorani precej snažen gledališk oder dal narediti in hoče svoje gledališčne zabave začeti z opereto „Prepir o ženitvi“, čegar pevski del je od učitelja gosp. Antona Hribarja. Nadjamo se prav veselega večera, zato izrekamo živo željo, naj bi prišli z nami se veselit domoljubi bližnji in daljni! Vsaj gré za nov plod „slovenskega uma“.

Iz Razdrtega 12. maja. (*Očitno zahvalo*) izrekuje podpisani odbor sledečim dobrotnikom, ki so ubogim pogorelcem našim vnovič na pomoč prihiteli. Darovali so: Strelci ljubljanski po gosp. K. Kavčiču 40 gold., gosp. baron Reyer v Trstu 40 gold., gospá Kalistrova 100 gold., ljubljanski „Sokol“ čez že omenjeni znesek po gosp. dr. K. Bleiweisu 5 gold., iz Postojne dohodek od tombole zopet 51 gold., odbor slovanske čitalnice v Trstu 100 gold. Očitno je tedaj, da še mnogo usmiljenih src med Slovenci za svoje sobrate bije. Presrčna jim tedaj zahvala!**) Za srenjski odbor:

Anton Mihieli. Anton Osana.

Iz Ljubljane. (*Telegram „Novicam“ iz Dunaja.*) Iz zbornice poslancev 16. maja: „Ravnokar je predlog, po kterem „ustavoverci“ nameravajo adreso poslati cesarju, bil odložen danes zato, ker niste 2 tretjini glasov pričujočih poslancev bile za-nj. Volitve v delegacijo so v petek“. — S pravično nevoljo gledajo že ljudstva na nemško-centralistično večino, ktera — brez koristi za državni blagor in brez srca za mirno spravo narodov avstrijskih — že od lanskega leta sedí v dunajskem zboru, ki vsak dan ubogi naši državi stane več tisuč goldinarjev in kteri se nič ne smilijo z davki preobložena ljudstva. To, to bila bi prava adresa, ki naj bi jo poklonili ljudstva presvitlemu cesarju, naj domú pošlje ta zbor, ki nima zaupanja pri veliki večini narodov avstrijskih in ki nikakor ni sposoben vresničiti blage cesarjeve volje, ki jo je izrekel z besedami: „jaz hočem mir imeti s svojimi ljudstvi“. —

— Ravnokar nam dohaja gotova novica, da prof. Tušek iz Zagreba pride po predlogu deželnega šolskega sveta za profesorja na gimnazijo ljubljansko, vkljub uporu dr. Wretschkovemu.

— (*Iz odbora družbe kmetijske.*) Družba kmetijska je pri dunajski živinski asekuranci „Apis“, kteri tukajšnji agent je gosp. Terpin, enega subvencijskega bika zavarovala za eno leto, 6 pa za dve leti, in je za-nje plačala 82 gold. 29 kr. Kar na enkrat pa pride odboru dopis od te asekurance, naj gledé na §. 20. njenih pravil doplača še 28 gold. 91 kr. zato, ker je imela lansko leto več stroškov, ki se imajo s tem poravnati, da zavarovanci doplačajo toliko, kolikor se na vsacega preračuni. Odbor je vodstvu Apisovemu odgovoril, da taka doplaća ni pravična, ker polica nič ne govorí o §. 20., — že sama plača s 82 gld. 29 kr. je ogromna, — in ker je zavarovanje za enega bika že doteklo 15. aprila 1870. leta, za ostalih 6 pa 28. aprila 1871. — in zdaj še le bi morala družba doplačevati! Na to pa je Apisovo vodstvo odgovorilo, da družbi kmetijski doplačila ne more odpustiti, ker asekuranca je vzajemna „wechselseitig“, pri kteri vsi za enega in eden za vse morajo trpeti stroške, in ker nekteri asekurati morajo letos doplačati še čez 1000 gld. Lepa hvala za tako bratovščino! pri kteri za govedo, ki je vredno 100 do 120 gold., se plača za leto okoli 8—9 gold., potem pa še doplačila toliko, kolikor ga Bog dá! Gospodar, ki živino zavaruje, mora tedaj zmirom v strahu biti, da doplača še Bog vedi koliko. Če je ta asekuranca vzajemna, naj ravná tako, kakor graška, ktera še le po preteku leta pové, koliko je plačati, in naj ne stavi tarife že popred. Pri vzajemni grački ni tedaj nobenih doplačil. — Treba se nam je zdelo, to razglasiti, da gospodarji vedó, pri čem da so, če živino pri „Apisu“ zavarujejo.

— Pretekli teden je poseben vladin odbor, v kterem je bil tudi zastopan deželni odbor, izdelal načrt postave, kdo naj nareja in vzdržuje take ceste, ki peljejo k železnicam. Načrt pride prihodnjemu deželnemu zboru v obravnavo.

— Vkljub sedaj spet nemile spomladi smo dobili vendar že prve češnje iz Gorice v Ljubljano 10. dne t. m., — prvi roj čbelni pa je neki čbelar tukaj že 7. dne t. m. dobil.

— (*Gorenska železnica*) gré od meseca maja počenši vsak dan dvakrat sem ter tje, to je iz Ljubljane v Trbiž in iz Trbiža v Ljubljano, in sicer iz Ljubljane prvikrat zjutraj 40 minut po 6. uri in pride v Trbiž ob pol enajstih dopoldne, — drugikrat pa 35 minut po dveh popoldne in pride 20 minut po 8. uri v Trbiž; iz Trbiža pa gré prvikrat ob 5. uri zjutraj in pride v Ljubljano ob pol enajstih dopoldne, — drugikrat pa 40 minut po petih in pride v Ljubljani ob pol enajstih zvečer.

— (*Izlet „Sokola“ na goro sv. Katarine*) v nedeljo bil je prvi, pri kterem se je z vidljivo radostjo medpotoma tudi vršila telovadba pod milim nebom krasne narave. Da se pri izletih gojí tudi telovadba, imamo se zahvaliti izvrstnemu učitelju gosp. Vesely-u. Po vseh vaséh od naroda našega prav srčno pozdravljani, dospeli smo hitro na goro. Tu je nagovorila kmetiška deklica „Sokole“ in podarila lep šopek planinskih cvetlic zastavi naši. Po opravljeni sv. maši so nas pogostiti hoteli prijazni gospod župnik in vaščani vrh gore na prostoru, z zastavami in napisi okinčanem, al žalibog, da nas je nenadoma nastopivši slabo vreme prisililo, zapustiti kmalu mili nam kraj. Na podnožji hriba nas je čakal oddelek gorenskega „Sokola“. Vzajemen srčen pozdrav. V Preski in Medvodah so nas sprejeli streljanje in slavoloki, oče Martan pa nam je opoldne postregel izvrstno. Med mnozimi napitnicami pri obedu omenjam le ono Sokola gosp. Graseli-ja, ki je izrekel

*) Strupena rastlina.

**) Dva darova po 30 krajc. ležita še pri vredništvu „Novic“; morebiti imate priliko, da teh 60 kr. kdo memogredé vzame. Vred.

bratovsko željo gorenskemu „Sokolu“, naj bi tudi on v svoji obleki se približal druzim slovanskim telovadnim društvom ter prisvojil si rdečo srajco kot znamenje svobodnih načel, ktere gojiti je vsakemu telovadcu dolžnost. — Popoldne so prišli dragi nam domorodci in domorodkinje iz Kranja, Loke in Ljubljane; vkljub slabemu vremenu je pripeljal vlak tolikošno vrsto napolnjenih voz, da tolike še nikdar ni bilo videti na železnici gorenski. Pri godbi, plesu in prijaznih govorih je prekmalu prišel čas, da smo zapustili prijazne Medvode. V veliki radosti pa smo se spominjali tudi svojih bratov na Hrvaškem, ki ravno zdaj se pripravljajo na veliki volilni boj; poslali smo slavnemu Mrazoviću telegram v Zagreb, v kterem se je izrazila iskrena želja za srečen izid volitev, ki tudi Slovencem obeta bolji položaj v prihodnosti. — Naj dostavim še to, da vsa, jako živahna narodna veselica se je od prve do zadnje stopinje vršila v najlepšem redu in da nikodar celo pot ni bilo ne najmanjše napake. Národna društva med narodom našim pač ne potrebujejo niti žandarjev niti vojakov, da bi jih varovali s puško ali sabljo. Kjer „svoji pridejo k svojim“ in si ne dela razloček med suknjo mestno in kmečko ter se obhaja pravi národni shod, ondi le veselje kraljuje, veselje je komandant vsem. — Konečno moramo le izrekati željo, naj bi se uradniki gorenske železnice prisvojili večo hitrost pri svojem uradovanji, ker bi poleti še večkrat utegnili priti v priložnost, odpraviti v naglici 300 in še več ljudí.

— (*Na tabor kmetijski*) v Cerkljah v nedeljo popoldne opominjamo kmetijske gospodarje.

— (*Poberki iz časnikov.*) „Tagespošta“ je iz Novega mesta prinesla te dni novico, da so „einige angesehene Bürger von Rudolfswerth“ (nekteri veljavni meščani novomeški) nemškemu cesarju poslali lepih krških rakov v poklon. Na čast Novomeščanov moremo povedati, da nekteri nemčurji novomeški so v smislu ljubljanskih „Tagblattnikov“ res nameravali, pruske zmage slaviti z veselico; al ker niso mogli dosti pruskih vernih duš skup spraviti, je namenjena veselica splavala po Krki in ostalo je le to, da je neki privatni pismonos, prvak nemškutarsk, se sam postavil na noge in nemškemu cesarju poslal rakov v Berolin. Brž ko ne ta „Briefträger“, ki po „Tagespošti“ reprezentira „einige angesehene Bürger“, misli dobro špekulacijo začeti s krškimi raki. Morebiti bo še kranjske polhe jedel pruski cesar!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Iz zbornice poslancev nimamo danes nič važnejšega povedati, kakor je to, kar „Novicam“ telegram iz Dunaja naznanja. Kako pa je do tega prišlo, da ustavoverci nameravajo adreso (pismo) do cesarja, zgodilo se je tako-le: Ko je 11. dne t. m. v ustavnem odboru grof Hohenwart na postavljena mu vprašanja odgovoril, da vlada ne bo državnemu zboru predložila predloga za direktne volitve, — da bi tudi Čehom dovolila rada to, kar Galiciji, in da tudi drugim deželam bi hotela dati kaj, so skor zdivjali kolovodji ustavoverski; tako so bili iz sebe, da tisti večer niso mogli naprej delati; pozneje pa so skuhali to, da vladni gališki predlog in svoj predlog o direktnih volitvah hočejo obravnavati ob enem, poleg tega pa cesarju v posebnem pismu (adresi) svoj žolč razliti zoper sedanje ministerstvo in Bog vedi, kaj vse zahtevati. Včeraj so tedaj prinesli predlog te adrese v zbornico, pa — kakor telegram pravi — niso mogli nič skleniti. — Iz vsega je očitno, da strune so zdaj tako napete med ministerstvom in ustavoverci, da morajo počiti tako ali tako. Zadnji čas je res, da se odloči osoda Avstriji! Po našem mnenji je situacija na Dunaji na kratko rečena zdaj ta: Ustavoverska klika nima poguma storiti to, kar bi rada, ker se bojí, da ne bi ministerstvo razgnalo zbora in bi bilo njihove glorije konec; ministerstvo pa tudi nima poguma, odločno vstopiti se na federalistično stališče; državopravna opozicija pa ne vé, pri čem da je.

Hrvaško. (*Telegram „Novicam“.*) Iz vojn. Siska 16. maja popoldne ob 5. uri: „Dosedaj 16 volitev znanih: izvoljenih je 15 narodnjakov (med temi 4 enoglasno) i samo 1 magjaron“. — Kakor smo mi z nepopisljivo radostjo sprejeli ta glas, tako ga bode vsa Slovenija z navdušenim klicem: slava volilcem! slava izvoljenim narodnjakom! živila vzajemnost jugoslavenska! — Ako Bog dá in poštenost slovanska, bode zmaga še dalje sijajna in vse nakane Andrassyove in Bedekovićeve propadejo. Mnogo v srečni izid hrvaških volitev za deželni zbor pripomore gotovo tudi izid tiskarne pravde v Petrinji 12. dne t. m., v kteri sta bila zarad „Zatočnikovega“ članka: „Barun Rauch i pučka sol“ zatožena, Ivan Vončina (pisatelj tega članka) in Miškatović enoglasno nedolžna spoznana, s to razsodbo pa prejšnji mogočni ban Rauch in vsi nečedni pomagači njegovi moralično krivi spoznani one goljufije in napačne rabe službene oblasti, ktero mu je očital „Zatočnik“. Hipoma se je raznesla ta novica po vsej deželi in gromoviti slava-klici od vseh straní donijo Ivanu Vončini. O nečednem „g'schäftu“ z limito-soljo drugi pot kaj več.

Vredništvu „Novic“ je došel sledeči dopis: *)

V „Novicah“ 22. sušca se je bral brezimen sestavek „iz okolice ljubljanske“, kterega obseg je bilo zasliševanje županij ljubljanske okolice zavoljo srednjih ali poprečnih cen stranskih kmetijskih pridelkov in derv, ki se je doveršilo pri tej komisiji od 13. do 16. sušca t. l. Ta sestavek izreče, da so županije pri tem zasliševanji komisiji za derva napovedali naj višo ceno na deblu v borští in da so gospodje v kanceliji jih podučili, da ima v tej ceni derv pozneje izvoljena komisija (morabiti pri vcenitvi?) 6 ali 8 verst nazaj postaviti. — Kar ceno derv tiče, nikdo drugi pričujoče gospode župane ni podučeval nego tukajšni gozdni poročevalec Ljudevit Dimitz, kteri pod svojo prisego vgovarja, da bi bil kedaj gospode župane v tem smislu podučeval, — da je marveč pri zasliševanji županij natančno razlagal, da imajo župani srednjo ali poprečno ceno derv položiti, po kteri ima še le cenilna komisija — ako bi te cene za pripraven pomoček spoznala — pravilno ali normalno ceno derv in toliko nižjih in višjih verst napraviti, kar jih je zarad raznih razmer narediti potreba. Vsakdo ve, da jedro vsake srednje, poprečne ali počezne številke je, da obstojí iz nižjih in višjih številk in se dá zopet razcepiti na svoje poprejšnje množnike (Factoren).

C. kr. cenilna komisija ljubljanske okolice
dne 8. velicega travna 1871.

Sejm v Št. Vidu pri Zatičini na Dolenskem

je v letošnji „Pratiki“ napčno na Binkoštni torek naznanjen, — on je

na dan sv. Vida, to je 15. rožnika.

*) Našemu dopisniku prepuščamo pojasnilo tega dopisa. Vr.

Odgovorni vrednik: Jožef Golé. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.